

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Nina Beranová

Aspekty homosexuality v indické společnosti

Same-sex love in India

Vedoucí práce:

Praha 2011

Ing. Mgr. Soňa Bendíková

Na tomto místě bych ráda poděkovala:

Ing. Mgr. Soně Bendíkové, vedoucí bakalářské práce, za její duchovní podporu, věcné připomínky a inspiraci.

Mgr. Pavlu Honsovi, Ph.D., oponentu bakalářské práce, za ochotnou pomoc s potřebnými podklady k této práci.

Skvělé rodině, kterou mám.

Výjimečným spolužákům, na které budu vždy vzpomínat.

A dále mnoha přátelům jakékoliv sexuální orientace za nadšení pro věc.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. 6. 2011

Petra Nina Beranová

Abstrakt: Bakalářská práce „Aspekty homosexuality v indické společnosti“ pojednává o vybraných aspektech homosexuality v indické společnosti. Zachycuje aspekty indické homosexuality ve filmu, televizi, tradičním přátelství, rodině, manželství a sebevraždách. V jedné části se věnuje také zdravotní otázce, která s tímto tématem souvisí. První část stručně popisuje historii a terminologii vztahující se k homosexualitě v Indii s praktickými ukázkami z urdské poezie a jejího žánru *rekhti*. V samotné práci je pak největší důraz kladen na přiblížení vybraných aspektů gayů a leseb. Opomenuti nejsou ani lidé, jejichž jména se vztahují k homosexualitě v Indii. Bakalářská práce se také snaží čtenářům přiblížit nejdůležitější organizace věnující se právům homosexuálů v Indii.

Klíčová slova: AIDS, coming out, rodina, film, gay, homofobie, homosexualita, Indie, lesba, manželství

Abstract: This bachelor thesis ‘Same-sex love in India’ deals with selected aspects of homosexuality in Indian society. It describes aspects of homosexuality in film, television, traditional romantic friendship, family, marriage and suicides. It also deals with the corresponding health issues in one part. The first part of the thesis briefly describes history and terminology related to homosexuality in India, including practical examples from Urdu poetry and one of its genres called *rekhti*. The biggest attention of the thesis is paid to present selected homosexual aspects closer. Neither the names of people active on a homosexual Indian field are omitted from this thesis. Bachelor thesis also documents the most important organizations dealing with rights of homosexuals in India.

Keywords: AIDS, coming out, family, film, gay, homophobia, homosexuality, India, lesbian, marriage

Obsah

Obsah	5
Úvod.....	7
1 Historie homosexuality a organizace	9
1.1 Definice homosexuality	9
1.2 Terminologie	9
1.2.1 Historie terminologie	10
1.3 Předkoloniální ukázka persko-urdské poezie	12
1.4 Významné organizace a komunity vztahující se k homosexualitě	21
1.4.1 Organizace.....	22
1.4.2 Hnutí a komunity.....	22
2 Aspekty homosexuality	24
2.1 Film.....	24
2.2 Televize	26
2.3 Aspekty homosexuality v rámci tradiční indické rodiny	28
2.4 Aspekty v tradici romantického přátelství.....	30
2.5 Aspekty ve svatbách a manželstvích	32
2.5.1 Praktické příklady sňatků homosexuálních Indů	33
2.6 Aspekty v sebevraždách a názorech některých náboženských myslitelů.....	34
2.7 Aspekty indické homosexuality v otázce zdraví	36
3 Závěr	38
Použitá literatura	40
Příloha.....	42
Medailonky několika nejdůležitějších lidí spojených s homosexualitou	42

Seznam použitých zkratk

AIDS	<i>Acquired immunodeficiency syndrom</i> , onemocnění virového původu způsobující ztrátu imunity proti infekčním chorobám, syndrom selhání imunity
HIV	<i>Human Immunodeficiency Virus</i> , patří do skupiny retrovirů, původce AIDS
INFOSEM	<i>Indian Network for Sexual Minorities</i> v Indii zastřešuje různé organizace věnující se otázkám homosexuality
LBGT	<i>Lesbian, bisexual, gay and transgender</i> , souhrnné označení hnutí a zároveň komunity leseb, bisexuálů, gayů a transgenderů
MSM	<i>men who have sex with men</i> označuje muže, kteří mají sex s muži.
UNAIDS	<i>United Nations programme on HIV/AIDS</i> je světovou organizací působící na poli HIV/AIDS prevence a výzkumu.

Úvod

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zaměřit na některé aspekty homosexuality v indické společnosti, jelikož cítím potřebu seznámit se s tímto tématem, které je v současné době po celém světě aktuální a diskutované. Vzhledem k tomu, kolik pozornosti je této problematice ve světě věnováno mi připadá, že bylo v Indii toto téma neprávem opomíjeno, nehledě na to, že je toto téma v tradicionalistické Indii velmi kontroverzní. Cílem této práce bude představit tyto aspekty širší veřejnosti. Prvotním impulzem mělo být přiblížení obrazu mužské části společnosti, která se z našeho západního pohledu zdá být přeplněna zjevnou fyzickou blízkostí na veřejnosti. Jelikož jsem k tomuto nenašla důvěryhodné zdroje, musela jsem svůj pohled zacílit na jiné aspekty, které bylo možné dohledat v literatuře, již jsem měla k dispozici. Aspekty homosexuality popsané v této práci jsou jedním ze střípků celkové mozaiky indické společnosti. Úplný obraz této tematiky ponechávám k dalšímu výzkumu.

Tato práce je dělena do dvou oddílů. V první kapitole jsou uvedeny základní definice homosexuality a terminologie včetně historického přehledu. Toto téma přitahuje pozornost nejen v současné době, nýbrž i v dobách předešlých, avšak v průběhu indických dějin se proměňovalo jeho vnímání. Homosexuální chování se v Indii vyskytuje od nejstarších dob. V době starověké se zřejmě lidé na to, do jaké míry je erotická inklinace k osobě stejného pohlaví normální, tolik nesoustředili. Tak lze soudit podle Kámasútry. V Kámasútře bylo totiž uznáváno i společné soužití gayů. Byla zde také popsána harémová lesbická láska. V dalších starověkých klasických textech, například v Arthašástre a v Manuvě zákoníku, byl homosexuální styk penalizován pouze malou pokutou. Existují i další zmínky o homosexuálním styku, a to v podobě vyobrazení na zdech chrámů. Například v chrámu Khadžuráho postaveném kolem r. 1000 dynastií Čandéllů, který leží ve státě Madhjadpradéš, najdeme vyobrazení sexuálního styku dvou mužů či dvou žen.

Prameny z období po příchodu muslimů vypovídají o tom, že homosexualita byla v Indii na svém vrcholu. Důkazem toho je urdská poezie a její žánr *rekhti*. Později, pod vlivem kolonialismu, který do Indie přinesl puritánského ducha staré Anglie, byl pohled na pohlavní styk dvou osob stejného pohlaví přehodnocován. Britové dokonce zavedli jeho penalizaci, která přežila v Indii 148 let. Od dob kolonializace (1861) byla homosexualita kriminálním činem podle paragrafu 377 indického trestního zákoníku. Tento článek zakazoval tělesné vztahy, „které jsou proti přírodě“, a dělal tak z homosexuality trestní čin,

za který byla nejnižší sazba deset let odnětí svobody a nejvyšší sazbou bylo doživotí. Tento pozůstatek britské koloniální nadvlády v Indii měl pravděpodobně negativní dopad na boj proti HIV a AIDS. Dekriminalizace homosexuality nastala až v nedávných letech – v roce 2009.

Postupně přineslo období mezi dekolonizací a dosažením nezávislosti nové otázky, týkající se především stávajících zákonů, zdraví a získávání svobody. Rozkvět organizací podporujících práva menšin a řešících aktuální otázky měl vliv i na tisk, televizi, film a později internet – nové fenomény v Indii. Ty začaly masivně působit na názory občanů Indické republiky. To, že se Indie pomalu stávala konzumní společností, také přímo souvisí s růstem homosexuality. Homosexualita je zkrátka téma zasluhující pozornost, obzvláště ve společnostech provázaných po věky tradičními normami a zvyklostmi, jako je ta indická, převážně hinduistická společnost.¹ O některých organizacích pojednávají podkapitoly 1.4 až 1.6.

Ve druhé kapitole práci se budu věnovat především aspektům homosexuality, které se objevují v literatuře, filmu a televizi, v instituci tradiční rodiny, v manželství a zdraví. Jsem toho názoru, že tyto oblasti jsou pro společnost významné a také jsou podrobně zpracované v literatuře. Nebudu se homosexualitou obšírněji zabývat z hlediska náboženských institucí, neboť v tomto směru neexistuje mnoho komplexnějších názorů. Vv této oblasti se setkáváme spíše s názory jednotlivců, o kterých se zmíním pouze okrajově pro dokreslení celkové situace.

Budu se zabývat především aspekty homosexuality objevujícími se v postkoloniální době, kdy je díky změnám v zákonech, akutní potřebě ochrany zdraví, rozvoji médií a ekonomickému růstu, toto téma stále více diskutované. Období před kolonialismem zmíním pouze stručně, text obohatím ukázkou z persko-urdské poezie a termíny, které se váží k jednomu z žánrů urdské poezie – *rekhti*.²

Práce obsahuje seznam použitých zkratk, seznam použité literatury a přílohu.

Transkripci cizích názvů budu vždy při prvním výskytu uvádět v češtině s původním slovem v daném jazyce v závorkách.

¹ P. Shahani, 2008, s. 46-49.

² V tomto žánru urdské poezie *rekhti* reprezentuje lásku mezi dvěma ženami a popisuje jejich vzájemnou intimnost.

1 Historie homosexuality a organizace

1.1 Definice homosexuality

Předně bych zdůraznila, že jednotná definice homosexuality neexistuje.

V roce 1869 byl poprvé Kertbenym (známý také pod jménem Benkert) použit termín homosexualita, kterým označoval lásku muže nebo ženy vůči osobě stejného pohlaví.

Definici homosexuality můžeme nalézt v *Popisném slovníku a atlasu sexuologie*, kde je homosexualita definována jako „výskyt nebo existence sexuální náklonnosti, zájmu a pohlavně důvěrné aktivity mezi jedincem a dalšími příslušníky stejného pohlaví“.³

Tato definice obsahuje dvě složky. Jednak složku behaviorální (pohlavně důvěrná aktivita), tak i složku psychologickou (sexuální náklonnost, zájem).

Pro svou práci jsem si vybrala definici, která není tak fundovaná, nicméně mi připadá v indickém společenském kontextu nejvýstižnější: „*Homosexuálně orientovaný jedinec je takový jedinec, jehož fantazie, náklonnost a touhy se orientují výlučně, či alespoň z větší míry na stejné pohlaví (tj. homosexuální orientace), ovšem svou orientaci může či nemusí navenek projevovat (tj. homosexuální chování a homosexuální preference) a dokonce se nemusí jako homosexuál identifikovat (tj. homosexuální identifikace)*“.⁴

1.2 Terminologie

Historie a nejednotnost jazyka přispěly k pestrosti, leč zároveň nesnadnosti jednotně definovat terminologii dotýkající se homosexuálního chování jedinců v Indii. Objevují se různé diskuze na téma jaký název pro homosexuály v Indii zvolit, případně jak oni sami sebe v této souvislosti nazývají, pokud vůbec mají potřebu.

Ve své práci jsem pro zjednodušení zavedla pro osoby homosexuální orientace tradiční západní pojem homosexuál, případně gay či lesba. Pod pojem homosexuál jsem zahrnula osoby inklinující k osobám stejného pohlaví, ať už se jedná o muže či ženy. Pro bližší rozlišení o jaké skupině se mluví, budu používat označení gay v případě mužů a lesba v případě žen. V tomto rozdělení jsem v rámci zjednodušení nezohlednila, jestli se

³ L. Sell, 1997, s. 643-658.

⁴ J. Valentová, 2004, s. 16.

samotní Indové, kteří jsou přitahováni stejným pohlavím, s těmito termíny identifikují či ne.

Učinila jsem tak proto, že někteří Indové se běžně identifikují jako homosexuálové, pokud během dospívání prožili jakýkoliv sexuální styk s osobou stejného pohlaví⁵, zatímco jiní tuto identifikaci odmítají.

1.2.1 Historie terminologie

Přestože je termín homosexuál, tradičně určený západní společností nyní běžně známý i v Indii, někteří indiští autoři ho odmítají a upozorňují, že není vhodné ho používat v indickém prostředí, protože není původně indický. Označují ho jako nekoloniální s jasným poukazem na to, že byl ze Západu do Indie dovezen na přelomu 20. století. Zastávají názor, že fenomén homosexuality je v Indii něco nového, přestože především v starověkých textech jako např. v Kámasútře lze rozpoznat kategorizaci sexuálního chování, která zahrnuje i tuto skupinu. Uvádí několik pojmů, podle toho, k čemu mezi jednotlivci dochází. Vymezuje pojem třetí pohlaví, což je kategorie pro jedince nacházející uspokojení z orálního sexu s mužem. Kámasútra také rozpoznává muže, jež dosáhnou erekce a jsou schopni mít pohlavní styk se ženou pouze po análním styku s mužem.⁶

Jeden z žánrů urdské poezie *rekhti* je prodchnut hlasem vzývajícím lásku mezi ženami. Vyskytuje se zde několik termínů pro tento „lesbický hlas“. Nejčastější jsou *dogana* nebo *dugona*, *zanakhi* nebo *ilaichi*. Jejich vzájemné přátelství s intimními lesbickými prvky, přestože je nemusí nutně obsahovat, stvrzovaly speciálním rituálem. Jejich vztah byl poté nazýván *chapti*. *Chapti* je také výraz pro samotné erotické hry těchto dvou žen. Termín byl znám nejen urdsky mluvícím lidem, nýbrž i mezi hindskými učenici.

Dogana je název odvozený ze staré perštiny, kořen slova znamená stejně jako v sanskrtu a češtině *dva*. Číslo dva tak určuje „nerozlučný, intimní pár“. Ustanovení jejich vzájemného svazku *chapti* se děje pomocí symbolického rituálu. Jakmile obě sní jádra mandlí, které vyrostly v jedné skořápce, můžou jedna druhou nazývat *dogana*.

Zanakhi je název původně indikující touhu po blízkosti přítele, který je již dlouho vzdálený (například na daleké cestě po světě). Termín *zanakhi* označuje kost v hrudi

⁵ M. Nag, 1995, s. 293-305.

⁶ Což mimochodem vyvrací v Indii populární mýtus, založený na debatách, zda se anální styk objevil na indické půdě až s příchodem Muslimů. Za vlády Muslimů v Indii byla profese mužských prostitutů výrazným prvkem, a v tehdejší společnosti na vrcholu.

kuřete, angl. *wishbone*. Po uvaření kuřete se z prsíček kost vybere a rozlomí. Po tomto symbolickém aktu se dotyčné (poté, co si rozdělí slabší a silnější část kosti) nazývají *zanakhi* a vstupují tak do *chapti*. Tento rituál také vymezí jejich „ženské“ a „mužské“ role.

Slovo *ilaichi* znamená kardamon. Obě ženy rozlousknou kardamon, a ta, jejíž kardamon má sudý počet semínek, přebírá ve vztahu mužskou roli, a naopak, ta, jež napočítala ve svém kardamonu lichý počet, se podle principů duality stává ve vztahu ženou. Poté, co dojde k rozlousknutí kardamonu, se jádérky vzájemně nakrmí – tím se „oddají“ a dále se nazývající *ilaichi*. Jejich „sňatek“ je rozpoznáván výlučně v dámské společnosti jejich přítelkyň.⁷

Přesuneme-li se do současnějších dob, zjistíme, že se na rozdíl od západní společnosti ta indická nesnažila utřídit a rozčlenit jednotlivé znaky sexuálního chování. Z tohoto důvodu není možné v dnešní době určit přesné procento homosexuálů v Indii. Zkratka MSM (z angl. *men who have sex with men*) označuje muže, kteří mají sex s muži. Census of India z roku 1991 se jejich počet pohyboval od 12,5 do 37,4 miliónů Indů. Tento census se stal podkladem pro výzkum této problematiky amerického psychologa a biologa A. CH. Kinseyho. Kinsey tvrdí, že pokud by i jen dvě procenta veškeré indické populace byli výlučně homosexuálové, pak by počet homosexuálů v daném roce mohl přesáhnout dvacet miliónů osob.⁸

Pokud diskutují učenci a historikové o homosexuálních vztazích v minulosti, je jasné, že termíny jako homosexuál, gay či lesba nebyly v minulosti pro tuto skupinu lidí takto používány a už vůbec ne se současným zabarvením, které na nich zanechala koloniální homofobie.

Je důležité si uvědomit, jak zásadní důsledky má výběr označení pro hnutí gayů a lesbiček, především ve městech, kde tato hnutí vznikají a fungují. Například, když si mají indiští homosexuální muži vybrat, tak někteří sami sebe označí spíše jako gaye, než muže, mající sex s muži (MSM). Naopak někteří preferují termín MSM, a to především ti, kteří jsou zapojeni v osvětové činnosti boje proti AIDS. Termíny jako gay či lesba, ustanoveny ve světě jako globální termíny, hrají v Indii důležitou roli při prosazování práv homosexuálně orientovaných lidí politickou cestou.

⁷ R. Vanita, 2005, s. 185-187.

⁸ S. Parekh, 2003, s. 145-163.

Část homosexuálů, především těch, kteří pocházejí z nižších kast, funguje ve skupině *hidžer*⁹. *Hidžra* není ani žena ani muž¹⁰. Do skupiny *hidžer* mohou patřit homosexuálové, transvestité, transsexuálové i eunuši.

1.3 Předkoloniální ukázka persko-urdské poezie

Pro podrobnou zmínku o homosexualitě v předkoloniálním období jsem si vybrala ukázkou z persko-urdské literární tradice.¹¹ V této kapitole budou zároveň uvedeny postoje koloniální a postkoloniální homofobie.

V Láhauru (angl. Lahore), kulturní metropoli moderního Pákistánu, nelze nenarazit na kontroverzní obrazy sultána Mahmúda z Ghazny. V pozdním středověku a raném novověku představoval Mahmúd objekt neskutečné literární přitažlivosti, díky jeho celoživotní lásce k číšníkovi, sluhovi a především milenci jménem Ajaz (angl. Ayaz). Povídka s homosexuální tematikou s epickým dějem prokládaným lyrickými básněmi byla utlumována během britské koloniální anexe jižní Asie. Nicméně ideologické názory na Mahmúda z Ghazny i nadále hrály klíčovou roli v britské koloniální době, jakož i v pozdějších protikoloniálních nábožensko-vlasteneckých představách jak muslimů, tak hinduistů. Tato kapitola se pokouší představit potlačovaný obraz Mahmúda jako romantického hrdiny, a sice překlady pasáží perské poesie, které přehlíželi jak britové, tak jihoasiaté.

Na přelomu jedenáctého století se Mahmúd stal ve svých dvaceti třech letech Sultánem z Ghazny (na území současného Afghánistánu). Jeho praotec byl tureckým zotročeným vojákem, ale jeho otec postoupil v kariéře až na svrchovaného vojenského panovníka východního Iránu a Afghánistánu. Sultán Mahmúd proto spojoval tureckou zdatnost s perskou schopností vybudovat impérium propojující Západ s Dálným východem a Asií. Mahmúdův otec vedl válečná tažení proti soupeřivému tureckému sultánovi na západě Iránu a proti hindským rádžům na východě v Indo-ganžské nížině. Stal se prvním muslimským vojevůdcem, který vytvořil válečnou alianci s hindským králem a zároveň pronikl hluboko do vnitrozemí jižní Asie. Připojil Pandžáb do svého islámského království a ustanovil Láhaur jako místní metropol, což zahájilo islámskou éru v historii tohoto města.

⁹ S. Nanda, 1991, s. 149-172.

¹⁰ S. Nanda, 1990, s. 15.

¹¹ R. Vanita, 2001, s. 31-44.

Muslimští autoři vytrhli Mahmúdův příběh z historických souvislostí a přiřkli mu spíše život prototypického milence. Knižní texty neoslavovaly tolik jeho válečná vítězství jako spíše jeho celoživotní vztah s Ajazem. Ajaz byl zakoupen jako neislámský sluha z východního Afghánistánu, z hranic s Kašmírem. Otroctví na islámských dvorech a v armádě bylo zcela jinou institucí než otroctví v Evropě nebo Americe a Ajaz byl vycvičen jako dvořan. V historických kronikách se objevuje rovněž pod jménem Abu al-Najm Ahmad. Ačkoli při předávání Mas'udova¹² dědictví Ajaz pomáhal synovi Mahmúda zapudit jeho bratra a nastoupit na trůn, Mas'ud Ajazem opovrhoval, nazýval jej „kýchnutím svého otce“, a při předávání vládcovství ho úplně přehlížel. Nicméně i nadále hrál Ajaz důležitou roli na dvoře v Ghazně, pokoušel se stále urovnat bratrovražedné boje o trůn. Perské historické kroniky líčí Ajaze jako muže na tehdejší měřítko nepřiliš půvabného, zato však „zběhlého v umění něhy“.

V perských zemích (včetně Indie, Iránu, Afghánistánu a Střední Asie) byli Mahmúd a Ajaz postaveni jako pár na úroveň heterosexuálním romantickým partnerům. Tento erotický Mahmúd se stal námětem mnoha básní a některých děl epiky i lyriky.

Příkladem epické básně je Masnavi od Zulaliho, iránského básníka, který zemřel v roce 1615 n. l. V jeho živém popisu jejich lásky milostný vztah převyšoval samotný královský palác. Před tím, než se Mahmúd vydává dobít Kašmír, po ránu si ještě lehce zdřímne. Zdá se mu sen, jak mu překrásný mladý sluha přináší víno a pohoštění. Mahmúd se ho chce zmocnit a mladík na něj mrká, usmívá se a pouští jeden amorův šíp lásky za druhým přímo do Mahmúdova srdce.

*Šenk z taverny překypuje půvabem i zármutkem,
chápatvé srdce překračující hranice zdrženlivosti.*

*Kéž žádné skelné srdce nezůstane neroztříštěné,
kéž žádný pohár vína není bez náruživého pijana.*

*Oné noci se sám Mahmúd stal vínem, burgundským jako krev rozlitým,
byl sklenicí v šenkových rukou jako cvičený královský sokol.*

*Šenk vstoupil, obíhaje s vášnivým koketováním.
Ostřím laškovného pohledu ťal do žil Mahmúdovy sklenice.*

¹² Mas'ud je syn Mahmúda z Ghazny.

*Co souží rozlité šenkovo nezkažené červené víno,
sype štiplavou sůl do ran snu tak sladkého.*

*Ze skleněných rtů své duše rozlévá ryzí víno,
jehož síla nasýtila každého, kdo k němu vzhlížel.*

*Jeho řasy jako kat ostře balancují na hřbetu,
jeho zběžný pohled je břitký jak meč tasený na bezbranné krky.*

*Jeho prstýnky vlasů kroutí se tak,
že by omotaly stovky bdělých očí.*

*Z jakéhokoli úhlu na jeho vzezření hledíš,
zůstáváš zdrcen jeho nonšalantním přezíráním.*

*Do sálu vstoupili muzikanti s bubny a flétnami
a rázem hudba vyvolala záplavu přetékajících číší vína.*

*Pláč a nářek, Mahmúdův tanec touhy po jeho lásce,
jakoby mu svlékal kůži z těla.*

*Obsluhují krásní společníci oděni v průsvitných mušelínech se zlatými šálky,
kapky potu ze šenkova čela kanuly po stranách jeho tváře.*

*Džbáněk vína koloval, přibližuje oba v užší důvěrnost,
Mahmúdovo rozrušení překročilo práh rozkošných snových vizí.*

*Sultán z Ghazny přistoupil, jak by se ho chtěl zmocnit,
však v mžiku odevzdanosti ho Ajaz rázem otočil.*

*Nejlepší z panenské mladistvé krásy Kašmíru,
smyslnost jeho rtů by z něj učinily královského šenka.*

*Jeho rty jako poupě v květ se rozvíjející šířily stále usměv,
způsob, jakým se ústa špulila při úsměvu, tišil všechny bolesti.*

*Jen kdyby někdo mohl zakusit dech oněch rtů – jak sladké pistácie –
z many jeho rtů by nejeden propukl v neutuchající smích.*

*Mluvit o jeho úzkých něžných ústech
přivádělo Mahmúdovu duši k touze zakusit jeho rty.*

*V jemnosti jeho vlasů, zhmotněné něze,
by se cesta k jeho rtům lehce mohla ztratit.*

*Když se k němu Ajaz přibližoval se sklenicí vína v ruce,
Mahmúd nad ním rozjímal z hloubi své hrudi.*

*Oživuje barvy krve, roztáhnuv a zvednuv opony,
Ajaz se zmocňuje Mahmúdova srdce, ponechaje jeho hrud' nedotčenou.*

*Takové mládí, jež získalo Mahmúdovo srdce,
a stačí mu říct jediné slovo a stane se Mahmúdovou vlastní hrudí.*

Mahmúd procitne a uvědomí si, že touží po mladíkovi, jehož spatřil ve svých snech. Dozví se, že mladý muž je otrokem na prodej na tržišti v Badakašan, horské oblasti mezi Afghánistánem a Kašmírem. Odvolá svou plánovanou invazi do Kašmíru a místo toho se vypravuje hledat Ajaze:

*Na onom tržišti v Badakašanu vzkvétá odchod s mladými muži,
však Mahmúd bez přestání pátral po růži odlišné barvy.*

*Před očima stále viděl tvář jeho milovaného Ajaze,
hned věděl, že budou určitě spolu a že si ho musí koupit jako pán.*

*Obraz milence, kterého hluboce miloval, přetrvával dál
a zasáhl jeho srdce jako vosí bodnutí.*

*Když se zraky obou setkaly,
jejich dech změnil se v jediný povzdech.*

*Mahmúd napájel se čerstvé Ajazovy krásy,
pouhým pohledem na ty rty se ománil a polibkem by snad i omdlel.*

*Jaká nádhera – jako růžový pohár vína,
rozněcující plamen tmelící duše milenců.*

*Jeho útlý pas přecházející v pevný bok a stehna,
připomínal chycenou laň, leč nástrahou nezraněnou.*

*Kdyby jeho tvář zářila jako luna, jeho mahagonové kadeře by se staly
Mahmúdovým vzdychem, chladným stínem míhajícím se přes jeho týl.*

Mahmúd zakoupil Ajaze jako sluhu a vzal ho do Ghazny. Mahmúd se snažil všemožně překonat oddělení pán-otrok a prosil Ajaze, aby se stal jeho osobním služebníkem a společníkem ve dne v noci – nikoli z donucení, nýbrž z lásky. V následující scéně se stalo rozlité vína metaforou pro polibky a opojení láskou. Červenání vína se podnětně prolínalo s červenáním rtů a červenáním krve prolévané ze srdce souženého touhou:

*Mahmúd vedle sebe odložil pohár a před sebe karafu
s burgundským vínem jakoby destilovaným z jeho srdce.*

*Naplnil pohár vínem rudým jako rty jeho milého,
pohráváje si s Ajazovými kadeři, Mahmúd se přestával ovládat.*

*Naplnil pohár vínem z mraků zapomnětlivosti,
Ajazova zář zapálila sklenku třpytivými barvami.*

*Podal Ajazovi pohár a ponoukl jej, aby se napil.
Srdce jihlo, když přidržoval pohár u jeho úst.*

*Mahmúd naléhal, aby pil víno přímo z jeho rukou,
přec churavě hleděl do Ajazových očí pln strachu z opojení.*

*Ovšem když se sluha Ajaz napil z číše,
rubínová kapka po rtech se skutálela na jeho košili.*

*Jazyk se mu zapletl, když pak ještě potřísnila nohy,
a víno ho ve spirálách odnášelo až za hranici opilosti.*

*Těžkým dechem Mahmúd řekl: „V tomto vztahu se dá neustále rozvíjet touha,
ale já si mohu pouze povzdechnout, když Tě sleduji s jakou smyslností piješ!“*

*Dnes mám náladu se Tě konečně i dotknout,
jak jen dlouho mé jediné přání Bůh oddaloval.*

*Tvé rty rubínově zrudly, tak sytě jako víno,
takový čaruplný rubín jasný úsudek tupící.*

*Tvá ústa jsou přetéající láhví vína,
jen co se barva vína rozproudila po Tvých rtech.*

*Tvou něžnou tvář už nepřikryjí tmavé kadeře,
neb stanou se jen oblaky dýmu, když vzplane Tvůj pohled.*

*Tvé vlasy nevoní po pižmu, jak tak hledím,
však tam kde hoří touha, musí se objevit i kouř.*

*Pojď teď ke mně, odhal se cele, chtěl bych políbit Tvé rty,
růžové okvětní lístky dobarvující vousy něhou.*

*Tvůj ret je jako jediná vydestilovaná kapka vína,
již jedině mé srdce touží bez ostychu ochutnat.*

*V kontrastu černých řas jak jasně Tvé oči září,
copak mi je předurčeno, zahlédnout je pouze z odstupu?*

*Nikdy nepohlédneš přímo do mých očí,
ač jediným mrknutím zmocníš se mého srdce.*

*To bude poslední dech, jenž má duše vypustí,
Tvou krásou zcela mi danou nepochybně zemřu.*

*Když mi dolovíš Tě obejmout,
z mého hrobu vznešený zimostřáz do Tvé výšky vyroste.*

*Idol Kašmíru, jako růže kvetoucí ve spanilém cypřiši,
Tvá elegance mě k varu přivedla od hlavy až k patě.*

*Ajazova sladká ústa víc a více se přibližují,
láskyplně se usmívající, připravena blažit.*

*S úsměvem překypujícím svěžestí
převzal ze sultánových rukou pohár s vínem.*

*Od toho okamžiku se stal Ajaz číšníkem Mahmúda,
jehož veškerý svět opájela Ajazova laškovná přízeň.¹³*

V této epické básni se vyskytují mnohá nedorozumění mezi oběma milenci, jakož i jejich odloučení a vměšování nezasvěcenců. Ajaze zapudil žárlivý dvořan, sváděla ho mladá žena a nakonec ho unesl král Kašmíru. Nicméně cestu k sobě nacházejí a jejich láska vítězí. Básník klade důraz na všeobjímající lásku skrze úzký vztah mezi dvěma muži, což ho vedlo k tomu, aby přepsal mnoho skutečností z Mahmúdových dobrodružství. Mahmúd vtrhne do Indie a ničí hinduistické chrámy, aby vysvobodil Ajaze ze zajetí. Láska je jako optická čočka ospravedlňující pohled na jeho válečné tažení – nešlo o drancování ani o nábožnost. Láska představuje klíčový symbol v tomto příběhu, ve shodě se súfijským pohledem na svět,¹⁴ který vebí lásku jako nejvyšší lidskou hodnotu a koneckonců jako jedinou příčinu vzniku světa.

Mahmúd a Ajaz se taktéž objevují v súfijské, nábožensky více zaměřené poesii, v méně erotické podobě, než má výše uvedená báseň. V dílech spisovatele Rumího se Ajaz stává jinotajem pro dokonalou mužskou oddanost a ryzost, zatímco v poesii Sa'diho vystupuje jako příklad pravé lásky. Vzhledem k tomu, že studenti perštiny začínají tradičně, a dokonce i v dnešní době, s četbou Sa'diova Bustanu, nemohou se vyhnout setkání s Mahmúdem jako milovníkem. Nehledě na posuzování lásky coby síly překonávající rozdíl ve společenském postavení pána a sluhy, někteří básníci zdůrazňují, že se jedná o krásu spíše vnitřní nežli vnější. Sa'di píše: „*Drobný chlapík, kdysi pomlouvající krále Ghazny, říká, „Jak podivné, že Ajaz vlastně není vůbec krásný! Růže nesyťých barev sotva může silně vonět, jak bizardně by tedy působilo, kdyby se slavík bláznivě zamiloval do takové růže!‘ Když se toto vyprávění dostalo až k uším Mahmúda, pohroužil se do myšlenek a prohlásil, „Miluji ho pro jeho způsob chování a nikoli pro jeho postavu a vzhled.“*“¹⁵

Pozdější koloniální a postkoloniální tvorba považuje lásku muže k jinému muži za „pederastickou“. Je důležité poznamenat, že v poesii samotné existuje málo důkazů zachycujících období, kdy byli v rozkvětu vztahy osob stejného pohlaví. Případ Mahmúda

¹³ Úryvek z epické básně Masnami od Zulaliho přeloženo z angličtiny z R. Vanita, 2001, s. 31-46.

¹⁴ Súfismus je mystická forma islámu, kterou směřují sofisté k Pravdě — Bohu. Autor básně se inspiroval tímto pohledem na svět.

¹⁵ R. Vanita, 2001, s. 31-46.

a Ajaze dokazuje, že ideální Láska mezi muži nemusela nezbytně vznikat pouze v mládí. Mahmúd a Ajaz jsou archetypem dokonalých mužských milenců, avšak oba jsou již dospělí muži a někteří básníci líčí Ajazovy vousy jako znak žádoucnosti.

Lyrická milostná poesie rovněž oslavovala citové a tělesné pouto mezi Mahmúdem a Ajazem. Mahmúd Lahori a jeho sbírka krátkých silně citově založených *ghazalů*¹⁶ s titulem *Kronika Mahmúdova* nepojednává tolik o historické osobnosti jako spíše o jeho archetypální roli milovníka toužícího po svém vzdáleném milenci. V závěrečném dvojverší každé básně zazní jména obou milenců – „Mahmúd“ a „Ajaz“:

*Tvámi okouzujícími černými mateřskými znaménky srdce sežehnuté znovu vzplálo,
tulipánově zčervenalo,
jediný potutelný pohled Tvého vzácného oka přiměje snad i sněhobílou gazelu,
by se ve svém studu skryla.*

*Omámen Tvými karmínovými rty tulipán v zahradě se kolébá,
aniž by usrkl byt' jen malý doušek z poháru jiného šarlachu.*

*Jemný vous objevuje se na Tvých hebkých lících jako chomáčky vůně,
kdo by si pomyslel, že jeho krásu zářivá aureola luny kol maří?*

*Ajaz roztrpčil srdce Mahmúdovo, jej v neklidném rozechvění zanechaje,
Mahmúd upřeně k němu vzhlížel – kéž by radši nad touto básní přemýšlel.¹⁷*

Básník chytře užívá konvence, v níž poslední dvojverší *ghazalu* věnuje sám sobě pod vlastním jménem, jako kdyby mluvil v třetí osobě. V tomto případě dovoluje básníkovi své jméno Mahmúd identifikovat s historickou osobností Mahmúda. Čtenář pak zůstává na pochybách, ke kterému Mahmúдови Ajaz patří a komu je celá sbírka adresovaná:

*Strhněte oponu zakrývající lunu Tvé tváře,
tak slunce nedomůže se paprsku krásy.*

¹⁶ *Ghazal* byl nejrozšířenějším projevem islámské poezie. Nespočívá ve vyprávění příběhu, nýbrž spíše v uvedení rozličných pomíjivých podob lásky. *Ghazal* je poetická forma skládající se z dvojverší a refrénu s jednotnou metrikou pro každý řádek. Lze ho chápat jako vyjádření krásy lásky i přes bolest ze ztráty nebo odloučení.

¹⁷ První *ghazal* básně Mahmúd Nama ze sbírky *Kronika Mahmúdova* od Lahoriho přeložen z angličtiny z R. Vanita, 2001, s. 35.

Snázíš se mě zastavit, bych se růžového napil vína snad?

Inu, vezmi si klidně srdce i duši mou a opékej je na ohni.

*Však přijdu políbit s hlavou až k zemi skloněnou Tvé nohy,
jako žena plakaje, přijdu s vyznáním zbrusu novým.*

*Vzpomínám, jak dlel jsem v Tvé přítomnosti s lehkými povzdechy,
jež jakoby ze žalu v jedno dlouhé stmelené vlákno se pojily.*

*Ajaz vyplenil srdce Mahmúdovo, zmocniv se je,
trpělivost, radost, klid, dar jídla, možnost se vyspat.¹⁸*

Neustálé odkazy na Mahmúda a Ajaze se pojí s archetypálním obrazem vína a číšníka/šenka. Někteří autoři nechávají pohlaví milenců nejednoznačné anebo střídají mužský a ženský předmět touhy, aby zakryli totožnost milované osoby. Na rozdíl od Lahoriho, který vždy uvádí milence jako muže, tím že Mahmúd dychtivě touží po Ajazovi.

*Šenk plní sklenku tu zleva tu zprava,
vínem dávného ročníku tu zleva tu zprava.*

*Rádce mě varoval před vínem, ale před jakým účinkem?
Šenk se o mě stará tu zleva tu zprava.*

*Kdyby se růže chtěla vychloubat nad jeho krásou, vyvolal bych mráz,
by ji k zemi v hanbě srazil tu zleva tu zprava.*

*Po obou stranách Tvé cesty mladí milenci vášnivě obsluhují jen Tebe,
odhalující svou skrytou krásu jako rozvíjející se tulipány tu zleva tu zprava.*

*Skvostná záře Tvé tváře rozdychtí staříka stejně jako mladíka,
jež Tě obkružuje jak gloriola měsíce vůkol tu zleva tu zprava*

*Jaký ryzí půvab šenka přechází na Mahmúdovy lice,
když se jeho tmavé pižmové prstýnky letmo dotknou tu zleva tu zprava.¹⁹*

. . .

¹⁸ Druhý ghazal, tamtéž, s. 36.

¹⁹ Třetí ghazal, tamtéž.

*Ten nestydatý milovník vůbec na vroucnost mého srdce se neohlíží,
dosud nepotkal jsem jiného s tak dobře osvojenými zákony koketérie.*

*Zkušený muž slzu pustí kvůli jeho nemilosrdné lhostejnosti.
Potkali vůbec někdy jinocha tak rozmarně smělého?*

*Jeho kvetoucí zahrada vykáčí každíčkou alej,
již nikdo více se neoddá rozpustilé lásce.*

*Mnoho lidí dosud prosilo Boha za více krásy,
však ani živost nebes nemůže se rovnat jeho vrtošivosti.*

*Jaké slastné překvapení, flirtuje-li šibalsky
s usazeným milencem zdánlivě skrytě nezbedně.*

*Mahmúd od toho okamžení zůstává zdrcen láskou,
jeho Ajaz poprvé sklopí zraky významně stranou.²⁰*

Na závěr nutno dodat, že tato poezie z Láhauru byla nalezena v knihovně univerzity v Paňdžábu a pomalu se dostala do povědomí muslimů jižní Asie poté, co byla dlouhá léta utlumována během koloniálního období.

1.4 Významné organizace a komunity vztahující se k homosexualitě

V Indii je mnoho organizací, které se zabývají právy homosexuálů, osvětovou činností v rámci boje s AIDS atd. V této práci bude uveden přehled pouze těch nejdůležitějších. Všechny tyto organizace, většinou nevládní, naplno začaly vznikat v 90. letech 20. století, aby bojovaly proti AIDS zvyšováním povědomí či v rámci prevence zdraví. Organizace také zastupují důležité místo v oblasti práv těchto minorit. Nicméně by bylo mylné se domnívat, že tento rozvoj přišel do Indie až s globalizací. Spíše lze říci, že vznik organizací šel paralelně s globalizací, protože už od 70. let 20. století se začalo téma homosexuality v Indii diskutovat. Do této kapitoly jsem vybrala dvě známé komunity, které zajišťují potřebné zázemí homosexuálům.²¹

²⁰ Devátý *ghazal*, tamtéž, s. 36-37

²¹ Podrobnější informace o jednotlivých organizacích lze najít na <http://www.infosem.org/naz.htm>.

1.4.1 Organizace

Zastřešující organizací pro hnutí, komunity a organizace pracující po celé Indii ve prospěch sexuality minorit, jejich zdraví a práv je INFOSEM (Indian Network for Sexual Minorities). Tato členská organizace vznikla v Bombaji roku 2003. Sdružuje významné organizace zabývající se homosexualitou po celé Indii.

Jedna z nejvýznamnějších organizací se jmenuje *Humsafar Trust*. Její sídlo je v Bombaji a zabývá se osvětovou činností v oblasti AIDS, a to i pomocí produkce filmů²².

Nevládní organizace *Naz Foundation India Trust* má centrálu v Dillí. Zaměřuje se na otázky a výzkum zdraví osob s virem HIV. Také sepsala petici proti kontroverznímu článku 377 indické Ústavy, kde zdokumentovala množství případů diskriminace sexuálních menšin, aby tak ukázala, že tento článek sloužil jako legitimizace vydírání a dalšího násilí páchaného na homosexuálech, a to nejen ze strany policie, ale i indické většinové populace.²³

Mezi menší organizace patří nevládní organizace *Bharosa Trust* s centrálou v Uttarpradéši, na kterou byly vedeny policejní zásahy, když se pokoušela v roce 2002 v severoindickém městě Lákhnau šířit informace o HIV. Aktivisté byli obviněni ze sodomie a s odvoláním k článku 377 dokonce zbiti.²⁴

Na západě Indie, ve svazovém státě Gudžarát, v malém městě Baroda funguje *Lakshya Trust*. Tato organizace se snaží o prosazování manželského práva pro gaye a lesby jako prostředku ke snížení míry HIV. V samotném městě Baroda mohou homosexuální páry registrovat své svazky.²⁵

Sangini India Trust je organizace působící v Dillí. Tato organizace je ženským hnutím, poskytujícím prostor ženám, jejich identitě i sexuální orientaci.

1.4.2 Hnutí a komunity

LBGT je hnutí a zároveň komunita leseb, bisexuálů, gayů a transgenderů. Patří pod něj pobočky ve velkých indických městech. LBGT jsou pravicoví aktivisté snažící se o prosazování práv těchto minorit, prevenci a boj proti AIDS. Do řad podporovatelů patří

²² Jedním z nejúspěšnějších filmů je nezávislý snímek 68 stran (angl.. 68 pages).

²³ K. Bulvasová, 2009, <http://www.advojka.cz/archiv/2009/17/indie-prekracuje-vlastni-stin>

²⁴ Tamtéž

²⁵ R. Vanita, 2005, s. 226.

například i známá bollywoodská herečka Celina Jaitley. LGBT se stará v těchto větších indických městech o kulturní vyžití minorit, například pořádáním pikniků, festivalů či společných setkání rodičů gayů a leseb.

Gay Bombay je gay komunitou sídlící v Bombaji s globálním členstvím. Jejím cílem je poskytovat společný bezpečný prostor pro sebeobjevování, solidaritu a programy na podporu indické gay kultury propojené se světem. K tomuto zázemí se lze připojit přes internet, stejně jako přes „křehké lidské sítě“.²⁶

Každá ze skupin, organizací nebo hnutí pracuje v rámci Indie na stejných principech. Krátce bych teď porovnála *Humsafar Trust* a *Gay Bombay*. Každá z nich představuje opačný konec jednoho provazu. Zatímco *Humsafar Trust* funguje jako aktivistická politická organizace, *Gay Bombay* spatřují svoji sílu v nepolitických aktivitách. Dalo by se říci, že *Humsafar Trust* pracuje pro vnější změny na poli homosexuality, kdežto *Gay Bombay* obsadila pole vnitřní – vytvářením možnosti být zapojen v komunitě sobě rovných a utvářet tak nové homosexuální uvědomění.²⁷

Mezi oběma komunitami se objevily rozepře, když aktivista *Humsafar Trustu* pronesl kritiku na *Gay Bombay*. *Gay Bombay* popsal jako továrnu na sny s párty, jež jsou jako Bollywood. Političtí aktivisté *Humsafar Trustu* bojují za práva a zdraví v současné indické realitě, zatímco jedinou doménou *Gay Bombay* je kyberprostor. Naproti tomu *Gay Bombay* zase vytýkají *Humsafar Trustu* jejich párty, konané v převlecích se zženštlým chováním. *Gay Bombay* jako veřejná komunita, stýkající se na veřejných místech tvrdí, že hodně mužů má z převleků fobii, což negativně ovlivňuje rozhodování lidí, zvažujících vstup do komunity.²⁸

Přestože se tyto organizace, hnutí a komunity soustředí na své vlastní aktivity, jejich cíl je stejný. V boji za svobodu, práva a zařazení do indické společnosti jsou všechny na stejné lodi.

²⁶ P. Shahani, 2008, s. 288.

²⁷ Tamtéž, s. 250-256.

²⁸ Tamtéž

2 Aspekty homosexuality

2.1 Film

V této kapitole uvedu ukázky indických mainstreamových filmů vztahujících se k homosexualitě.²⁹ Sledování filmů je v Indii masivní záležitostí, která se odráží ve společnosti a jejích názorech.

Indická kultura byla a je prolnta známkami odkazujícími k homosexuální tendenci. V televizní a filmové sféře tomu není jinak. Tato tendence posledních desetiletí odráží například scéna z filmu *Hera Pheri* (The Con Job, 2000), kdy hlavní představitel Rádžu, kterého hraje Akšaj Kumár (Akshay Kumar), je prادلákem snícím o blýskavém a bohatém životě. Typicky indické ztvárnění všech jeho tajných nenaplněných tužeb se odehrává v písňové části filmu, kdy brázdí svůj imaginární svět v drahých autech a na pláži sní o setkání s krásnými Indkami či jinými slečnami v bikinách. O to větší je překvapení, když se ze slečen vyklubou převlečení muži v parukách a plavkách. V následující okamžik hlavní hrdina skočí napůl v rozpacích a napůl pobaven do moře a láká je, aby ho následovali. Muži trochu překvapení se připojí k hlavnímu hrdinovi a honí se ve vlnách.

Tato krátká ukázka z bollywoodského filmu může nastínit, v jakém filmovém žánru jsou tyto a podobné prvky s homosexuální tematikou nejčastěji uplatňovány. Je to především v komediích, a pokud se jedná o jiný žánr, často je role homosexuála ve filmu spjata se zábavnými, či komediálními prvky. Jedním z důvodů, proč se tak děje může být i oživení klasických bollywoodských či jiných komerčních příběhů zaměřených předně na lásku mezi mužem a ženou. Navíc odráží typickou indickou rozmanitost a její rozsah vnímání těchto aspektů ve své vlastní společnosti, které až donedávna v mainstreamových filmech převážně chyběly.

Přesto indiští gayové a lesby, ať žijí kdekoliv po světě, milují indická filmová plátna a zvláště písň. Protože ve filmových písňích není poznat, komu jsou určené (zda-li je píseň zpívána mužem ženě či ženou muži), získávají tak popularitu i u homosexuálů. Také se zdá, že Indie není výjimkou, co se týká zastoupení gayů a leseb ve filmovém odvětví. Dokonce se dá říci, že film podporuje trend „coming outů“ gayů a leseb v indické společnosti, což vyplývá z jasné spojitosti rozvoje indických médií, ať už televize či filmu.

²⁹ R. Vanita, 2001, s. 207-219.

Nicméně homosexuální postavy filmových hrdinů či postav s tendencemi k homosexualitě, nemusí vždy znamenat, že uvedený herec či herečka mají tyto sklony i ve svém osobním intimním životě. I když se herec stává ikonou a vzorem pro gaye či lesby, kteří k ní přirozeně vzhlíží.

V bombajské populární kinematografii se objevuje tradice romantického vztahu k osobám stejného pohlaví. Láska a přátelství fungující jako neoddělitelná dvojka se vyskytuje i v hindském melodramatu *Přátelství* (hin. Dosti), kde se objevuje slogan „*jestliže přátelství je bratr, tak láska je jeho sestra*“.

Film *Přátelství* je jediný bollywoodský film, který uspěl bez hlavní hrdinky. Je to příběh lásky mezi dvěma chudými a psychicky narušenými muži, kteří se snaží přežít ve městě. Průběh jejich lásky následuje vzor heterosexuální lásky odehrávající se na plátně populární kinematografie.

Vzor heterosexuální lásky se promítá i do postav samotných, kdy ve filmech jeden z mužů přebírá roli ženy a druhý úlohu muže. Samotným filmem je pak jejich vzájemná láska demonstrována s možná větším emocionálním vypětím než ve filmech postavených na lásce mezi mužem a ženou. Minimální prostor je pak také dáván heterosexuálnímu provázání linky příběhu tím, že se protagonisté někdy krátce zapletou s ženou, nebo s ní mají nějakou zkušenost.

Recenze těchto filmů pronikají do tisku a tím ovlivňují veřejné mínění.

Láska mezi ženami se na plátnech kin, v porovnání s tou mezi dvěma muži, netěší takové pozornosti. Zřejmým důvodem je celkové naladění indické společnosti k patriarchátu a tudíž i vyvyšování mužských protagonistů ve filmech.

Jednoznačný rozvoj v této oblasti přišel až s příchodem žen do vyšších pozic ve společnosti v devadesátých letech dvacátého století, kdy se objevuje i první reakce na ženskou obscénnost. Např. v hindském mainstreamovém filmu *Mizera* (hin. Khalnayak) obsahuje jedna z ústředních písní scénu, kde spolu dvě ženy laškují. V druhé verzi téže písně, která je parodií, muž napadne ženu. Zajímavé je, že protesty se zvedly proti první verzi a naopak druhá verze zůstala bez povšimnutí. To můžeme brát za důkaz, že pohled indické společnosti na útlak ženy není tak přísný, jako na společné družení dvou žen, které právě ve filmových písních a tanci mají větší prostor pro fyzický kontakt, než v samotných

filmových scénách. I tak se tato píseň stala nejpopulárnější melodií roku, získala hlavní hudební ceny a byla inspirací pro některé další písně se sexuální tematikou.

První mainstreamový hindsko-anglický film s lesbickou tematikou se jmenuje *Oheň* (angl. *Fire*) a natočila ho v roce 1998 kanadská režisérka indického původu Dípa Méhtová (Deepa Mehta). Hlavní dějovou linii tvoří příběh dvou švagrových vdaných za bratry, žijících ve společné domácnosti. Film jasně poukazuje na tradiční uspořádání indické rodiny, kde pokud dochází k nenaplněnému manželskému soužití muže a ženy, přirozeně může vést k těsnějšímu přimknutí a sblížení obou žen obstarávajících domácnost. Ve filmu dojde k navázání silného emocionálního pouta, které přeroste v intimní styk. Lásky dvou žen vyvrcholí společným útekem, kdy jsou obě ženy pevně rozhodnuty žít spolu. Dramatičnost ještě umocňuje fakt, že za sebou zanechávají dům spálený v prach a překvapené manžele.³⁰

Přestože pohledem západního diváka by se mohlo zdát, že film neobsahuje žádné sexuální scény, je typické, že oko indické společnosti je mnohem přísnější. Snímek tak vyvolal bouřlivé reakce, především vlnu útoků vedené stoupenci hinduistické pravicové strany *Šivsénya* na kinosály. Krátce po uvedení ho proto majitelé kin stahovali z programu. Radikálové poukazovali na to, že film napadá a rozbíjí hinduistickou tradici posvátného manželství mezi mužem a ženou. Rozvířily se i debaty na akademické půdě. Po uvedení snímku na festivalu v jižní Indii dokonce došlo na výhrůžky směrem k režisérce. Jeden z účastníků festivalu přistoupil k režisérce se slovy: „*Já vás zabiju, paní*“.³¹ Téma lesbické lásky a opuštění rodiny, nepřijetí role pokojné a poslušné úlohy manželek a rozhodnutí jít cestou za štěstím, to vše bylo ostře kritizováno indickou společností s prvotním sklonem ke konzervativnímu přístupu, jejímž stanoviskem je, že kdyby ženy našly uplatnění v životě, zkolaboval by celý indický systém. Společenské víry ve společnosti, které tento film způsobil, se týkaly i přístupu k vzájemnému přátelství dvou žen a obav indických žen z toho, aby nebyly nařknuty, že jejich vztah je lesbický. Nicméně tento film posloužil jako manifestace síly žen, jakékoliv orientace, v boji proti útlaku mužů.

2.2 Televize

Na televizních obrazovkách se v seriálu *Pět z nás* (hin. *Hum Panch*) odvysílaném televizní stanicí Zee TV objevuje postava ženy, nosící mužské oblečení. Poté, co se do ní

³⁰ K. Bulvasová, 2009, <http://www.advojka.cz/archiv/2009/17/indie-prekracuje-vlastni-stin>

³¹ Tamtéž

zamiluje taneční instruktor, není jasné, zda je přitahován tím, že je ženou „mužatkou“, anebo protože si ji spletl s mužem. V dalším nekončícím seriálu Abhikar se kritiky vztahují k vztahu muslimské ženy, Shamy, a hinduistky, Amity. V jedné epizodě dojde ke vzájemnému rozhovoru, jehož ukázkou zde uvádím:

Shama: Není tobě rovné. Jen ty můžeš říci, co jsi dělala v té nacpané soudní síni. Když se na tebe podívám, žasnu – kdo jsem já? Jsem možná krásná, mám světlou pleť – ale víc nic? Podívej se na sebe – mám chuť tě políbit.

Amita: Nedělej to! Zkazíš mě! Narénda mě už políbil.

Shama: Cože? Nestoudnice...

Amita: Proč nestoudnice? Proč by mě nepolíbil, když jsme spolu byli sami.

Shama: Co to je za nesmysl? ...

Amita: Možná nesmysl, možná pravda. Přísahám ti, kdybych byla mužem, vzala bych si tě.

Shama: Dřív jsem jenom tušila, ale teď už je to jasné

Amita: Co?

Shama: Ty nejsi žena. Není v tobě nic ženského. Dřímá v tobě muž.

Amita: Ty mi ale lichotíš! To je přesně ono. Vystihla jsi to úplně přesně. Jak tě mám odměnit? Snad polibkem? (Nakloní se a políbí ji.)

Amita: Políbila jsem tě.

Shama: (Je potěšena a směje se) Znečistila jsi mě.

Amita: Znečištění je součástí našeho náboženství – ne tvého. Vy můžete jíst ze stejného talíře.

Shama: Ale já nechci jíst ze všech talířů.

Amita: Ze všech ne – jen ze dvou.

Shama: Ze dvou?

Amita: Ano, já jsem byla první. Tvůj muž přišel až po mně.

*Shama: (Dívá se ke dveřím, jestli je nikdo neposlouchá) Ty hloupá! Vůbec se nezajímáš o svou pověst. Tak se alespoň zajímej o mou. Co kdyby nás někdo slyšel?*³²

Změny Ústavy, která homosexualitu dekriminalizovala, podpořily změny klimatu v indické společnosti. Režiséři odvážněji začleňují do filmů gay nebo lesbická témata, s menšími obavami, že jejich díla bude označena nálepkou „gay film“. Festivaly již bez obav lákají do svých řad lidi různých sexuálních orientací a celková atmosféra ve společnosti je více otevřenější než před třinácti lety (po premiéře filmu *Oheň*).³³

2.3 Aspekty homosexuality v rámci tradiční indické rodiny

Tradiční indická rodina je základní jednotkou indické konzervativní společnosti. Vede muže a ženu k plození dětí, nejlépe synů, kteří mohou zajistit potřebné rituály spojené se smrtí a převzít roli živitele. Tradicí jsou rodiči předem dohodnuté sňatky.

Je všeobecně známo, že homosexuálové v Indii žijí v manželství s opačným pohlavím a zároveň v tajnosti udržují vztah s osobami stejného pohlaví, vedou tak dvojí život. Ti, kteří jsou po svatbě, se v rozličných výzkumech nevnímají jako homosexuálové. V roce 1927 vyšla knihy hindského spisovatele, píšícího anglicky pod pseudonymem *Ugra*. Tato publikace osmi povídek s názvem *Čokoláda*³⁴ (angl. *Chocolate*) byla ihned s uvedením na pulty knihkupectví vyprodána. *Ugra* v ní popisuje homosexuály jako respektované ženaté muže ze střední třídy hlásící se jak k islámu, tak k hinduismu, sdružujících se na veřejných místech, jako jsou školy, koleje či spolky poetů a dávající si pomocí očního kontaktu signály, jimž většina žen nerozumí nebo je dokonce ani nezaznamená.

Homosexuálů, kteří fungují v tradičním heterosexuálním manželství, je velká většina, a pokud se tajně scházejí se svým milencem či milenkou, je to považováno spíše za nevěru, než za homosexuální vztah. Vláda nepodpořila požadavek homosexuálů uzákonit svatby mezi osobami stejného pohlaví, čímž chtěla upevnit instituci tradiční

³² Přeloženo z R. Vanita, 2001, s. 217-218.

³³ T. Spencerová, 2011, <http://www.literarky.cz/kultura/film/4263-festival-queer-film-v-indii-boura-davne-pedsudky>

³⁴ Čokoláda je mezi homosexuály hovorovým výrazem pro kondom.

rodiny. Dá se říci, že tyto snahy paradoxně spíše podpořily vstup gaye a lesby do „formálního“ manželství. Právě to se stalo osvědčenou praxí.

Objevuje se tendence přehlížet lesbicky orientované vztahy vdaných žen. Děje se tak proto, že ženy žijí více v izolaci velkorodiny, a nejsou proto na veřejnosti tolik vidět. Také na ně není upírána taková pozornost zdravotnických organizací bojujících s HIV, protože jsou tímto virem méně ohroženy. Navíc muži, kteří jsou mimo domov například z důvodu služební cesty, všeobecně podporují své manželky v udržování vztahů se ženami, jelikož jejich případný poměr nemůže vyústit v otěhotnění. Je tedy téměř předurčeno, že pokud se žena intimně sblíží s jinou ženou, je více než pravděpodobné, že tato žena bude pocházet z příbuzenstva, sousedství nebo z kruhu nejbližších přítelkyň. Některé se po sexuálních zkušenostech se ženou přihlásí jako lesby, ale většina tak neučiní. Homosexualita žen se také může projevit emočním nebo fyzickým nenaplněním v manželství, což může být následek předem dohodnutého sňatku. Lze předpokládat, že žena tak může najít útěchu u nejbližší oblíbenkyně z rodiny.

Tato kapitola se zaměřuje na dva způsoby, jak se v tradiční rodině uplatňují homosexuální vztahy. Je to buď prostřednictvím modelu spolumanželky na principu polygamie nebo jde o neangažované svatby.

První způsob se děje pomocí dobrovolného či nuceného přivdání ještě jedné ženy do společné domácnosti, kdy spolu pak ženy udržují intimní vztah. Tento vztah je posilněn faktem, že spolu tráví více času než s manželem. Někdy se stane, že pokud první manželka nemůže mít děti, adoptuje děti spolumanželky. Zmínky o spolumanželkách lze najít i v Mahábháratě, kde jsou dvě sestry Ambika a Ambalika vdané za jednoho krále. Kámasútra zase popisuje spolumanželky žijící v honosných částech domu určených pouze jim a popisuje, jak si převlečené za muže užívaly s jinými ženami - služkami nebo přítelkyněmi v harému.

V druhém případě se jedná o sexuálně neangažované svatby gaye s lesbou či naopak. Model neangažované svatby splňuje tradiční kritéria manželského svazku pro okolí, které neví o homosexuální orientaci jedinců. Reaguje tak na propojení světa pomocí internetu, které přineslo uvědomění a rozšíření osobního rozhodování v záležitostech vlastního života, stejně jako větší tlak na udržení tradice, s čímž úzce souvisí to, proč je tento model v současnosti tak aktuální.

Tlak společnosti a rodičů se projevuje v inzerátech, které si homosexuálové podávají, aby dostali „žádoucího společenského postavení“ v indické společnosti, bez ohledu na to, jestli žijí v Indii nebo cizině. Zde je praktická ukázka vybraného inzerátu homosexuálního Inda:

*Jsem 28-letý dobře vypadající Sindh, a rodiče se diví, proč nemám dívku. Jsem nucen se oženit. Rád bych poznal dívku, která nemá problém vzít si gaye. Můžu být skvělým přítelem/manželem. Mám jen i další potřeby, které bych rád naplnil.*³⁵

Jelikož většina inzerentů jsou dobře zaměstnaní a ekonomicky nezávislí muži žijící odděleně od svých rodičů je jasné, že se jedná o tlak emocionální, spíše než fyzický či ekonomický. Vysvětlit tento tlak a pochopit tak indický kontext můžeme například z výpovědi ženy, která je spokojena se svojí sexualitou a s tím, že její rodina o její orientaci ví. Ona sama říká, že přestože s rodinou nežije pod jednou střechou, přeje si štěstí rodičů a chce se vyvarovat toho, že je znovu raní. Hledá gaye, který by respektoval její lesbickou přítelkyni, neměl s ní žádné romantické úmysly, a zároveň fungoval jako dokonalý manžel kdykoliv by to vyžadovala situace.

Debaty o homosexualitě v Indii v rámci tradičního uspořádání rodiny se různí. Jeden z hodně sporných názorů zastávají někteří levicově orientovaní a gayům naklonění aktivisté. Z jejich pohledu muži mající poměr s mužem mimo manželství by neměli být obviňováni z podvádění a považováni za homosexuály nebo bisexuály. Namísto toho by měli být podporováni v tom, že upřednostnili volbu žití v heterosexuálním manželství, zatímco udržují tajný intimní vztah s mužem.³⁶

2.4 Aspekty v tradici romantického přátelství

V tradičních společnostech po celém světě se lze setkat s představou romantického přátelství mezi příslušníky stejného pohlaví, která dokonce převýšila ideál přátelství mezi mužem a ženou. V homosexuálních svazcích se spojují ideály manželství s prvky tradičního romantického přátelství.³⁷

³⁵ Přeloženo z R. Vanita, 2001, s. 166-167.

³⁶ Uvedená kapitola je z R. Vanita, 2005, s. 160-178.

³⁷ Tamtéž, s. 91-113.

Ráda bych se zmínila o tom, jak se tato tradice romantického přátelství prezentuje v indické společnosti ve spojitosti s homosexualitou. Její projev můžeme vidět na příkladu, známé hlavní ministryně svazového státu Tamilnád – Džajalality (Jayalita), jež, coby svobodná žena, před očima veřejnosti zpečetila svou náklonnost ke své blízké vdané přítelkyni Šašikale (Sasikala). Událo se tak poté, co společně navštívily Šivův chrám v Majlápúru, kde se ponořily do čerstvě vyčištěné chrámové nádrže a před zraky tisíců přihlížejících si nabranou vodou symbolicky polily navzájem hlavu. Od této chvíle se na veřejnosti vždy objevovaly společně oblečeny ve stejném hedvábném sári doplněném zlatými šperky a stejnými girlandami kolem krku. Celý rituál, kterým prošly, a jejich stejný styl oblékání napodobuje obřad vstupu do manželství, kdy muž a žena vykonávají identické či podobné hinduistické rituály.

Idea romantického přátelství překračuje často i společenské kastovní rozdíly, což je možné vidět i v tomto případě – Džajalalita pochází z bráhmanské kasty, zatímco její přítelkyně Šašakila je z kasty thévárů.

Tato událost, uskutečněná na veřejnosti, se promítla na okolí v několika směrech. Především Džajalalita zvýšila povědomí indických žen o svobodné volbě, stejně jako se zasadila o prosazení žen do veřejné sféry. Získala si tak velkou přízeň žen jakékoliv orientace. Její akt provázání přátelství se ženou spustil vlnu diskuzí na veřejnosti a byl napadán slovy: „*Především Džajalalita není žena. To je důvodem proč je Šašikala vždycky po jejím (jeho) boku*“.³⁸

Z této ukázky veřejného mínění vyplývá jisté podezření na její orientaci. Její přítelkyni média dokonce nazvala šakti³⁹. Sama Džajalalita stále hájí své přátelství jako pozitivní aspekt své veřejné osoby, aniž by se k názorům veřejnosti dále vyjadřovala.

Když se tedy přátelí osoby stejného pohlaví a chtějí vstoupit do manželství, často vycházejí z historické tradice přátelství navěky (zmínky např. i v Rámájaně nebo románu Góra od R. Thákura), kdy dotyční všechno sdílejí, chtějí být spolu například i zpopelnění. Zde opět vidíme paralelu mezi romantickým přátelstvím a manželstvím.

³⁸ R. Vanita, 2005, s. 116.

³⁹ Výraz šakti může být v tomto kontextu chápán jako symbolické intimní přátelství mezi blízkými přítelkyněmi, jakousi ženskou silou, manifestující se náznaky erotického chování žen, například při koupání či společném tanci.

Homosexuální páry vzhlíží k tomuto ideálu starověkého romantického přátelství, které bylo dříve považováno za instituci.

V Indii je dlouhá tradice posvěcovat vztahy osob stejného pohlaví (nemusí se však nutně jednat o osoby s homosexuální orientací). Do současnosti se tak projevují tradice dřívějších dob, kdy se manželství rozumělo jako typ přátelství a přátelství bylo považováno za druh manželství. Proto jsou i rituály pro přátelství a manželství v určitých směrech stejné či podobné. Patří mezi ně výměna girland, chození okolo posvátného ohně či vykročení sedmi společných kroků atd.

Tyto rituály znamenají pro homosexuály svatební akt. Dvě ženy se tak mohou obléknout jako muž a žena, vyměnit si girlandy, vyfotit se a minimálně tak projít, za přítomnosti svědků, soukromou ceremonií vdavek.

Idea romantického přátelství se může proměnit v homosexuální vztah a to tak, že velká většina žen, které se berou, jsou přítelkyněmi od dětství až do dospělosti. Dochází pak kupříkladu k tomu, že jsou rodiče překvapeni v momentě, kdy jim děvčata oznámí, že se chtějí vzít. Rodiče však žijí v představě, že šlo pouze o hluboké přátelství.

V Indii je stále otázkou legitimizace romantické lásky manželstvím. V této otázce figurují názory, zda osobní volba partnera na základě pocitu lásky nerozbíjí sociální strukturu společnosti tradičně fungující na rodiči předem dohodnutého sňatku. Jako příklad nefunkčnosti těchto manželství postavených na tomto základě uvádějí západní společnost s velkou rozvodovostí. Nicméně mnoho Indů se k tomuto názoru, tedy že dobrým měřítkem pro manželství je jeho trvání, nehlásí a zastávají jasné stanoviska možnosti osobní volby partnera. To se může úzce týkat představy manželství dvou spřízněných duší, jež oddáním splynou v jedno. Podle křesťanského vzoru „dokud nás smrt nerozdělí“ a podle hinduistické tradice „spojení pro příštích sedm životů“.

2.5 Aspekty ve svatbách a manželstvích

V této kapitole uvedu, jak se svatby homosexuálů promítají do indické společnosti. Indická ústava uznává za legální jakýkoliv sňatek, který proběhl podle zvyklostí a obyčejů bez ohledu, jestli je svatba doložena oddacím listem či nikoliv. Což prakticky znamená, že jakýkoliv hinduistický kněz může legálně stvrdit svatbu dvou lidí (bez ohledu na pohlaví) v jakémkoliv indickém chrámu. Všichni hinduističtí kněží tomuto nejsou nakloněni. Najdou se však i tací duchovní, kteří zastávají názor, že manželství je spojení dvou duší, přičemž chápou duši jako bezpohlavní.

Homosexuální páry v Indii se tedy mohou oddat dle tradičních svatebních rituálů. Všeobecně se dá říci, že je v Indii silná snaha o jednotné zkodifikování svateb pro všechny Indy. Někteří homosexuální páry o toto potvrzení bojují, jelikož to, stejně jako jinde po světě, znamená ekonomické výhody. Pro indické homosexuály je často nad tyto ekonomické výhody postavena potřeba být uznán společností a především rodinou. Tudíž, že jejich sňatek je uznán komunitou, do které náleží.

Ve většině svateb lesbických párů, které byly zaznamenány v Indii za poslední dvě dekády, se jedna z žen prezentovala jako nevěsta, zatímco druhá jako ženich. Tato prezentace může spočívat jednak v přebrání role muže či ženy pomocí změny jména a šatníku, nebo i podstoupením operace změny pohlaví.⁴⁰

Příkladem sňatku je případ z roku 1998, kdy dvě ženy předstoupily před civilní soud v Patně, svazovém státě Bihár, ve východní Indii. Zde předložily společné fotografie z obřadu, který se udál podle hinduistických zvyklostí a dokumenty udávající jejich věk. Soudní notář pak uznal důkazné fotografie. Stejně jako civilní svazky, tento svazek je založený na svatbě jako smlouvě, spíše než svátosti, a proto je blíže židovskému či muslimskému konceptu svatby, než hinduistickému nebo křesťanskému.⁴¹

Pokaždé se ovšem nepodaří, aby byl sňatek uznán nějakou veřejnou institucí. Sňatek homosexuálních párů, stejně jako jejich soužití, mohou být také provázeny snahami o jejich oddělení. Častý důvod neuznání jejich svazku a zamítnutí registrace je to, že přestože není jejich čin v rozporu se zákonem o uzavírání hinduistického manželství, není jej podle tohoto zákona možno považovat za svatbu. Argumentace se týká toho, že jeden z hlavních požadavků hinduistického manželství je zplodit děti.

2.5.1 Praktické příklady sňatků homosexuálních Indů

Velmi známá autorka knih o homosexualitě Ruth Vanita si vzala svou přítelkyni Monu v roce 2000. Hinduistický obřad se konal v New Yorku. O měsíc později se konal za přítomnosti rabína židovský obřad v Dillí.

⁴⁰ Ani jedna z nich se necítí jako transsexuál aby musela měnit své pohlaví, jde o tlak okolí, kdy v některých případech může docházet k vyhocené situaci a jediným východiskem pro možnost oddání je operace změny pohlaví.

⁴¹ R. Vanita, 2005, s. 64.

V červnu 2004 si vzala Gíta Patel (Geeta Patel), věnující se gender a sexualitě, svoji přítelkyni Kath při hinduistickém a buddhistickým obřadu v zenovém centru v Cambridge. Tato svatba byla uznána právem státu Massachusetts.

Indický tisk obšírně informoval o svatbě indického módního návrháře Wendella Rodrickse, katolíka z Goy, který si dne 26. 12. 2002 ve své rodné Goe vzal za účasti francouzského konzula a podle francouzského práva svého přítele Jerome. Tato svatba byla v novinách označena jako vůbec první legální svatba osob stejného pohlaví na indické půdě.

2.6 Aspekty v sebevraždách a názorech některých náboženských myslitelů

V Indii je snaha o manželství homosexuálů často provázána se sebevraždami. V případě neuznání svazku státem či komunitou může usilování o manželství vést páry k sebevraždám. A to z několika důvodů: Jedním z nich mohou být násilné snahy o oddělení homosexuálních milenců, často angažované rodinami, ze kterých pocházejí, nebo vyloučením ze společnosti, která dodnes funguje na modelu rodiny. Toto vyloučení pak často způsobí jejich propad na ekonomické dno, například ztrátou práce či odvrhnutím rodiny. Jedním ze zajímavých důvodů, proč homosexuální páry páchají sebevraždy je to, že sebevraždu považují za určitý druh svatby. Posvěcení jejich vztahu, který bude uznán v dalším životě. Z jejich pohledu, kdy sebevražda je společný akt, mohou jím vstoupit do manželství po smrti v příštím zrození. Sebevraždou mohou také demonstrovat, že společnost odmítla jejich lásku stvrdit v manželský svazek.

Páry, které spáchaly sebevraždu, byly vždy pod určitým emocionálním stresem daným rodinou či společností. Například pokud se je rodiče pokoušeli oddělit a nutili je vstoupit do heterosexuálního manželství. Nebo se bály útoků na svou osobu. Jak už jsem psala výše, indická rodina je založena na širší rodinné síti a pokud je z ní někdo vyloučen, nebo se sám vylučuje, často nemá jinou možnost než spáchat sebevraždu.

Některé páry se těsně před sebevraždou oddají a akt sebevraždy pak slouží jako potvrzení jejich sňatku, což slouží jako vyjádření veřejného stanoviska, že se jim potvrzení svazku nedostalo společností, a tak ho stvrdily smrtí. Z jejich smrti se tak stane manželský svazek tím, že před smrtí nebo smrtí samotnou vykonají hinduistické svatební rituály. Například když se oblečou do svatebního či si na důkaz manželství před smrtí spojí ruce.

Není také neobvyklé, že homosexuální páry páchají v Indii sebevraždy, poté co jsou vyhozeny z ašrámů, kam se obecně uchylují. Především pokud jeho vedení zastává na homosexualitu názor typu: „Je mnoho větví na stromě života“.⁴²

Dopisy, které po nich mohou zůstat, jsou někdy plné vzájemného láskyplného vyznání s intimními detaily, které by byly za normálních okolností považovány za ostudné. Obsahují přesné detaily věcí, které jsou v indické společnosti ještě stále tabu. Například jedna žena může druhé posílat tisíc polibků daných na veřejnosti. Páry, tím, že spáchají sebevraždu, můžou veřejně promluvit o své intimní sexualitě způsobem, který by připadal v úvahu pouze, pokud by jim bylo povoleno se vzít.

Sebevražda jako protest proti odmítnutí společnosti se ovšem může negativně projevit do rodiny. Jsou zaznamenány případy, kdy sebevraždu spáchá někdo z rodiny homosexuálů, aby tak demonstroval, že nebyl schopen se smířit s ostudnými homosexuálními praktikami. Někdy se sebevražda odehraje mezi dvěma homosexuály pocházejícími každý/á z rodiny jiného náboženského vyznání. Jejich homosexualita může podpořit hinduisticko-muslimský konflikt, jehož neúnosnost pak vede k sebevraždě. Nutno dodat, že ať už je důvod sebevražd homosexuálů jakýkoli, zanechává emocionální stopy v celé společnosti. Vždy, pokud homosexuální sebevražda vyjde na veřejnost, je provázena vlnami reakcí, rozhodně není nikdy jen suchým konstatováním v médiích. Prostě poutá pozornost.

Společná smrt rezonuje s koloběhem karmy, kde se skutky tohoto života projeví v životě následujícím. Na jedné straně tak vysvětluje přitažlivost mezi dvěma lidmi bez ohledu na pohlaví, a na druhé straně vyvolává naději pro budoucí život, pokud nemůžou být touhy tohoto života z jakéhokoliv důvodu naplněny. K tomuto vzoru duše putujícího bez ohledu na pohlaví koloběhem znovuzrození dodávají například višnuističtí kněží, že homosexuální milenci museli být v minulém životě milenci heterosexuálními. Pohlaví se může – procházejíc koloběhem života a smrti – měnit, avšak duše je stále přitahována stejným směrem.

Podle názoru Svámího Bodhanandy Sarasvatího, myslitele védánské školy,⁴³ hinduismus nezastává žádný oficiální postoj k homosexualitě. Z duchovního ani etnického

⁴² R. Vanita, 2005, s. 227.

⁴³ Védánta je indická ortodoxní filozofická škola vycházející z Upanišád.

hlediska na ní není nic špatného, protože hinduismus se vždy dívá na člověka z pohledu duše, která je universální energií. Naopak z nesprávného pohledu na tuto věc obviňuje křesťanství. Hinduismus nemá žádného svého představitele a hlasatele názorů, proto závisí na samotných kněžích, jestli vyjdou homosexuální problematice vstříc, a budou například vykonávat oddací rituály pro homosexuální páry dle hinduistické tradice či nikoliv. Dodává, že není v lidské moci ovládnout sexuální přitažlivost. Na druhou stranu přiznává, že být homosexuálem je stále sociální stigma a někteří svámiové vystupují proti oddávání homosexuálních párů. Jsou toho názoru, že homosexuální sňatky nejsou pro indické prostředí přirozené a jejich konání je ovlivněno Západem.

2.7 Aspekty indické homosexuality v otázce zdraví

V této kapitole se krátce zaměřím na AIDS v Indii. Poté co se AIDS vyskytl v Indii, začalo se o homosexualitě diskutovat v tisku. Bohužel informace měly často anekdotický nádech. Vzhledem k tomu, že byla Indie zahalena – možná nejvíc díky článku 377 – do homofobie, mohl se směle rozvíjet její konzervativní duch. Homosexualita a přenosné nemoci, které s ní souvisí, byly tabu.

Na samotnou homosexualitu se pohlíželo jako na nemoc, která se musí léčit. Poté co se v 90. letech 20. století začaly formovat organizace zaměřující se na homosexualitu, problém AIDS se stal viditelným a vlastně prioritním cílem programů nejrůznějších organizací.

Naz Foundation India Trust podala stížnost k Indické psychiatrické společnosti. Tato stížnost se týkala toho, že homosexualitu hodnotí jako abnormální chování. *Naz Foundation India Trust* také vystupovala proti zastaralosti článku 377, který svým tvrdým přístupem k homosexualitě napomáhá k šíření viru HIV, a vůbec nepřispívá k osvětě. A bez osvěty se vir HIV v počáteční fázi v Indii šířil velmi rychle. Nejen stykem dvou mužů, který byl díky hrozbě trestu daným článkem 377 často uspěchaný, utajovaný nebo náhodný a samozřejmě bez ochrany, ale také krevními transfúzemi v nemocnicích. Ani ženy nezůstaly ochráněny, vzhledem k tomu, že většina mužů, kteří byli přitahováni osobami stejného pohlaví, žila v pevných, tradičních heterosexuálních manželstvích.

Postupem času se další a další organizace společně se státem snažily podchytit tento problém, například časopis *Bombay Dost* popularizoval používání kondomů, a díky tomu procento nakažených za jeden rok začalo klesat.

První registrovaný případ AIDS byl v roce 1986 ve svazovém státě Tamilnád. Podle zprávy zdravotnické organizace UNAIDS z roku 2011⁴⁴ se pohybuje počet nakažených virem HIV kolem 2,3 miliónu Indů. To znamená 50% pokles počtu nově nakažených v Indii za posledních deset let.⁴⁵ Velký podíl na tomto snížení má dekriminalizace homosexuality v Indii.

⁴⁴ Joint United Nations Programme on HIV/AIDS, "AIDS at 30: Nations at the crossroads" (zpráva, 2011).

⁴⁵ V roce 2000 měla Indie 2,7 miliónů nově nakažených virem HIV, v roce 2009 pak jen 1,2 miliónu. Tisková zpráva Ministerstva zdravotnictví indické vlády ze dne 1. prosince 2010.

3 Závěr

Prvotním impulzem k napsání této bakalářské práce byla zvědavá otázka: „Je v Indii příčinou homosexuality to, že zde byl již od dávnověku oddělován svět žen od světa mužů?“ Je přirozené, že představa izolovaných životů obou pohlaví vede člověka, který vyrůstal v jiné kultuře, k této otázce. Na cestě za její odpovědí jsem však postupně, jak jsem procházela potřebné zdroje k tomuto tématu, došla k závěrům vysvětlujícím chování žen, mužský svět mi však zůstal zahalen.

Ze zdrojů, které jsem měla pro psaní k dispozici, vyplynulo, že ženská homosexualita je zčásti podmíněna společenskou izolací od mužů, nebo že demonstruje jejich protest proti útlaku a podřízení se indickému modelu patriarchální společnosti.

Je nesporné, že většina žen v Indii stále ještě žije v domácnosti, kterou společně sdílí s ostatními ženami z širší rodiny. K tématu homosexuality žen se mi podařilo najít případy, které jasně vypovídají o tom, že jejich každodenní sdílení jedné domácnosti může přerůst ve vzájemné intimní sblížení. Děje se tak v případech jakéhokoliv selhání manžela (alkoholismus, násilí na ženě, apod.), anebo pod vlivem uvolnění společenských norem, které přicházejí díky většímu uplatňování žen ve veřejné sféře a řešením otázek týkajících se jejich větší nezávislosti.

Tuto otázku jsem se pokusila vztáhnout i ke světu indických mužů, kde z pohledu západního člověka panuje přílišná fyzická blízkost, nepodařilo se mi však zjistit, zda tato blízkost může přerůst do homosexuálního chování. Pokud budu vystupovat jako pozorovatel vychovaný v duchu západní kultury, nejspíš se přikloním k tomu, že by se daly najít případy, kdy muž začal inklinovat k homosexualitě právě díky liberálnímu přístupu indické společnosti k fyzickému kontaktu mezi muži. Člověk vychovaný v západní společnosti při pohledu na indické muže, kteří se bez ostychu vodí za ruce či objímají, se logicky neubrání dojmu, že se jedná o homosexuální páry. Je třeba si však uvědomovat širší společenský a kulturní kontext, který muže k takovému chování vede. Nenašla jsem však žádné důkazné materiály, které by popisovaly hranice mezi přátelstvím a láskou mezi muži. V této oblasti existuje ještě velké pole otevřené pro bádání psychologů, sociologů a dalších odborníků. Mé závěry vyšly z velmi omezených zdrojů, a tak nemohu podat komplexní obraz týkající se této problematiky. Cílem práce bylo pouze přiblížení vybraných aspektů homosexuality v indické společnosti.

Indie se může chlubit nejstarší a zároveň nejkomplexnější knihou týkající se sexuálního chování – Kámasútrou. I v literárních zdrojích tedy existují důkazy o homosexualitě na indickém subkontinentu. Posléze se však homosexualita stala v této zemi na dlouho dobu tabu. Díky změnám, které přinesla dekolonizace, následné nabytí nezávislosti (potažmo také globalizace), jakoby Indie z předcházejícího ticha a mlčení začala znovu objevovat téma homosexuality v jasnějších konturách. S dobou jde samozřejmě i pokrok a trend větších možností. Doufejme tedy, že se Indii jako zemi s obrovským potenciálem bude dařit přispívat k dalším důležitým a potřebným změnám na homosexuální scéně. Jistě se najdou prostředky na očistění špíny, se kterou byli homosexuálové v Indii konfrontováni, a v budoucnosti na nich nebude ulpívat.

Zmínky v indické literatuře, stejně jako celkově otevřenější atmosféra v indické společnosti podávají důkaz o tom, že náležitá pozornost těmto minoritám právem náleží. Stejně jako splnění jejich přání, které je vystihnuto v knize Gay Bombay: Globalization, Love and (Be)longing in Contemporary India od P. Shahaniho⁴⁶ slovy: *„Mám rád bollywoodský styl šťastných konců... konců naplňujících nadějí a pomyšlením na něco magického... A ano, pokud je tu tento pocit, chci jím uzavřít tuto knihu s přesvědčením, že ano, už zítra my – Gay Bombay a další neheterosexuální hnutí budeme moci svobodně vytvářet společnost; svět, ve kterém, i když to zní hrozně sentimentálně, zavládne pro každého pouze láska.“*

⁴⁶ P. Shahani, 2008, s. 308.

Použitá literatura

Bhupen Khakhar. (13. 5. 2008). Získáno 13. 6. 2011, z CopperWiki:

http://www.copperwiki.org/index.php?title=Bhupen_Khakhar

Bulvasová, K. (2009). Indie překračuje vlastní stín. *A2*(17).

Joint United Nations Programme on HIV/AIDS. (2011). *AIDS at 30: Nations at the crossroads*.

Joseph, E., & Smawley, M. (2. 7. 2007). *Prince's Secret Tears Royal Family Apart, Shocks His Nation*. Získáno 13. 6. 2011, z ABC News:

<http://abcnews.go.com/Primetime/Story?id=3337841>

Nag, M. (1995). Sexual behaviour in India with risk of HIV/AIDS transmission. *Health Transition Review*, 5.

Nanda, S. (1990). *Neither Man Nor Women: The Hijras of India*. Belmont: Wadsworth Publishing.

Nanda, S. (1991). Deviant careers: The Hijras of India. V M. Freilich, D. Raybeck, & J. Savishinsky, *Deviance : anthropological perspectives*. New York: Greenwood Publishing Group, Inc.

Parekh, S. (2003). Homosexuality in India: The Light at the End of the Tunnel. *Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy*, 7(1 & 2).

Sell, L. R. (1997). Defining and measuring sexual orientation: A review. *Archives of Sexual Behavior*, 26(6).

Shahani, P. (2008). *Gay Bombay: Globalization, Love and (Be)longing in Contemporary India*. New Delhi: Sage Publications India Pvt. Ltd.

Spencerová, T. (1. 6. 2011). *Festival queer filmů v Indii bourá dávné předsudky*. Získáno 13. 6 2011, z Literární Noviny: <http://www.literarky.cz/kultura/film/4263-festival-queer-film-v-indii-boura-davne-pedsudky>

Valentová, J. (2004). *Mužská homosexualita z pohledu biologie*. Praha: FHS UK.

Vanita, R. (2001). *Queering India: Same-Sex Love and Eroticism in Indian Culture and Society*. New York: Routledge.

Vanita, R. (2005). *Love's Rite: Same-Sex Marriage in India and the West*. New York: Palgrave Macmillan.

Příloha

Medailonky několika nejdůležitějších lidí spojených s homosexualitou

Jedná se především o jedince, kteří se zasazují či zasadili o změnu úhlu pohledu na tuto problematiku.

Jsem toho názoru, že uvědomělý pohled na homosexualitu přichází prostřednictvím otevřeného vyjádření se veřejně činných lidí, které utváří podmínky pro její širší pochopení v kontextu indické kultury.

Bhupen Khakkar (1934-2003) byl jedním z velkých indických malířů a ke své orientaci se přiznal v 80. letech 20. století. Žil ve městě Baroda, které je známým útočištěm homosexuálně orientovaných lidí, díky organizaci Lakshya Trust, která zde působí. Bhupen byl jedním z těch, kteří vynesli svou sexualitu ze soukromí na oltář veřejnosti.⁴⁷

Manvendra Singh Gohil (*1965) pochází z gudžarátské královské rodiny. Je jedinou gay osobností s královskou hodností v moderní Indii. Poté, co se v roce 2005 přihlásil ke své orientaci, se ho rodina snažila vydědit. V roce 2007 se zúčastnil show Oprah Winfrey, kde se vyjádřil ke svému „coming outu“. Přiznal, že se chtěl zapojit do aktivit spojených s homosexualitou, a proto již nedokázal déle žít ve lži. Později se zapojil se do boje s AIDS, aby přiměl indický lid k veřejné diskuzi na toto téma, a odstranil tak v této věci společenské stigma.⁴⁸

R. Raj Rao (*1955) je indickým gay spisovatelem a angažuje se v komunitě LBGT. Debutoval románem *Přítel* (angl. Boyfriend) a jeho šestidílná sbírka poezie byla vložena do nezávislého dvanácti-minutového snímku BOMgAY.

Ruth Vanita (*1955) je autorkou řady knih o homosexualitě v Indii. Je spoluzakládající členkou časopisu *Manushi: Journal about Women and Society*, který se věnuje ženským hnutím a právům.⁴⁹

⁴⁷ CopperWiki, 2008, http://www.copperwiki.org/index.php?title=Bhupen_Khakkar

⁴⁸ E. Joseph a M. Smawley, 2007, <http://abcnews.go.com/Primetime/Story?id=3337841>

⁴⁹ Tento časopis je prvním feministickým indickým časopisem vydávaným v Dillí od roku 1978.

Ashok Row Kavi (*1947) byl prvním, a dlouho jediným člověkem v Indii otevřeně mluvícím na téma homosexuality. Stal se spoluzakladatelem časopisu *Bombay Dost*⁵⁰. Je aktivistou a zakladatelem *Humsafar Trust*.

Saleem Kidwai (*1951) je historikem, autorem knih o homosexualitě a aktivistou v této oblasti. V dějinách Indie se zaměřuje na homosexualitu a homofobii.

(Informace k medailonkům jsem čerpala z časopisu *Bombay Dost*, který vydává *Humsafar Trust*.)

⁵⁰ Tento časopis je vůbec prvním časopisem s homosexuální tematikou na území Indi. První číslo vyšlo v roce 1990.